

Justitiedepartementet
Kriminalpolitiska enheten

Uppdragsbeskrivning – Hyra anstaltsplatser utomlands

Sammanfattning

En utredare får i uppdrag att utreda möjligheten att hyra anstaltsplatser utomlands. Syftet med uppdraget är att få avtal på plats som möjliggör förhyrning av anstaltsplatser för att avhjälpa platsbristen inom Kriminalvården. I denna del av uppdraget ska jämförbara länder i Sveriges närområde beaktas.

Utredaren ska även överväga behovet av och möjligheterna för en permanent ordning som innebär att Kriminalvården vid behov kan hyra anstaltsplatser utomlands när platsbrist uppkommer eller för att användas för intagna som dömts till utvisning på grund av brott.

Utredaren ska

- utreda förutsättningarna för att hyra anstaltsplatser utomlands,
- vid behov föreslå nödvändiga författningsändringar för att möjliggöra genomförandet,
- utreda hur det praktiska genomförandet kan ske,
- ta fram utkast till avtal med en eller flera lämpliga stater.

Uppdraget ska redovisas senast den 16 december 2024.

Bakgrund och behovet av ett uppdrag

Den organiserade brottsligheten är ett av vår tids största samhällsproblem. För att vända utvecklingen pågår ett intensivt reformarbete på bredden inom kriminalpolitikens område som förväntas leda till både att fler frihetsberövas och att frihetsberövande påföljder pågår under längre tid. Behovet av platser

i häkte och anstalt antas därmed komma att öka kraftigt samtidigt som dygnskostnaden måste sjunka. Till detta kommer att beläggningen inom Kriminalvården redan nu ligger på mycket höga nivåer. Under 2022 var den genomsnittliga beläggningsgraden totalt 96 procent. Exklusive beredskapsplatser och tillfälliga platser var beläggningsgraden 107 procent i häkte och 113 procent i anstalt.

Sedan mars 2020 har Kriminalvården årligen redovisat en långsiktig utbyggnadsplan samt redogjort för hur antalet platser ska öka på kort sikt. Kriminalvården planerar enligt den senaste kapacitetsrapporten att öka antalet platser med 4 700 till 2030. Kriminalvården har getts i uppdrag att senast den 15 december 2023 inkomma med en ny utbyggnadsplan som inkluderar behoven med anledning av Tidöavtalet (Ju2023/01574).

Även om det pågår ett intensivt arbete för att möta det kraftigt ökade platsbehovet genom bl.a. utbyggnad och förtätning av befintliga anläggningar samt etablering av helt nya anläggningar behöver även andra åtgärder övervägas. En sådan åtgärd är möjligheterna att hyra anstaltsplatser utomlands. Detta har exempelvis prövats i Norge, som mellan åren 2015 och 2018 hyrde anstaltsplatser i Nederländerna. Vidare har Danmark i april 2022 slutit ett avtal om att hyra fängelseplatser i Kosovo.

Närmare om uppdraget

En utredare får i uppdrag att utreda förutsättningarna för att hyra anstaltsplatser utomlands. Syftet med uppdraget är att få ett eller flera avtal på plats som möjliggör förhyrning av anstaltsplatser i jämförbara länder i Sveriges närområde för att avhjälpa platsbristen inom Kriminalvården. I denna del av uppdraget ska jämförbara länder i Sveriges närområde beaktas.

I utredarens uppdrag ingår vidare att överväga behovet av och möjligheterna för en permanent ordning som innebär att Kriminalvården vid behov kan hyra anstaltsplatser utomlands när platsbrist uppkommer eller för att användas för intagna som dömts till utvisning på grund av brott samt föreslå de lagändringar som krävs för ett sådant genomförande.

I syfte att uppnå kostnadseffektiviseringar ska en lägre dygnskostnad än vad som är fallet för en fängelseplats i Sverige idag prioriteras, dock utan att detta mål utgör ett hinder för att beakta länder som det annars skulle vara möjligt att hyra platser av. Om det är förenligt med uppdraget i övrigt och det ändå

kan redovisas i tid får utredaren föreslå ändringar i författningar för att uppnå målet att minska det offentligfinansiella åtagandet.

Vare sig de svenska grundlagarna eller den Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR) utgör något definitivt hinder mot att Sverige skulle låta verkställa frihetsberövande straff i anstalter utomlands. Regleringarna ställer dock vissa krav på hur ett sådant system kan upprättas och utformas. Flera frågor behöver utredas närmare innan det kan avgöras huruvida förhyrning av fängelseplatser i ett annat land går att genomföra. Såväl juridiska och ekonomiska förutsättningar som frågor av organisatorisk och operativ art behöver utredas.

Det handlar bl.a. om ansvarsförhållanden, kompetensförsörjning och säkerställande av intagnas fri- och rättigheter respektive skyldigheter. Det är t.ex. fråga om vilken kategori av intagna som kan vara aktuellt, hur transporter ska genomföras, vilka befogenheter personalen har, hur journalföring kan hanteras. Det handlar också om hur olika bestämmelser i fängeslagen (2010:610) lämpligen kan hanteras inom ramen för ett eventuellt avtal.

Utgångspunkten för utredaren ska vara att utformningen av förhyrningen inte står i strid med svenska grundlagarna samt är i enlighet med Sveriges internationella förpliktelser. Det övergripande syftet är att tillgängliggöra anstaltsplatser för verkställighet. Utredaren ska vidare beakta behovet av eventuella författningsändringar som krävs för att potentiella avtal ska kunna träffas och verkställigheter kunna genomföras även i länder vars kriminalvård skiljer sig från svenska förhållanden.

Utredaren ska därför

- utreda i vilken eller vilka andra stater som förhyrning av anstaltsplatser kan aktualiseras utifrån kapacitet och rådande fängelseförhållanden, samt redogöra för kostnaden för respektive alternativ,
- föreslå de författningsändringar som krävs för att Kriminalvården ska kunna hyra anstaltsplatser utomlands och för att det praktiska genomförandet ska kunna ske,
- avgöra i vilken form som förhyrning lämpligast bör ske i fråga om ansvar för drift och verkställighetsinnehåll,
- föreslå hur urvalet av intagna som kan vara aktuella för verkställighet vid anstaltsplats utomlands bör genomföras,

- utreda förutsättningarna för att bemanna verksamheten med svensk personal om detta skulle utgöra en förutsättning för avtal om förhyrning, hur verksamheten annars lämpligen kan bemannas och hur detta förhåller sig till svensk lagstiftning,
- identifiera och lämna förslag på hur andra praktiska frågor kopplade till förhyrningen kan lösas, t.ex. gällande säkerhet, behandling av personuppgifter, transporter, hälso- och sjukvård och andra relevanta delar,
- ta fram utkast till avtal med den eller de stater som bedöms aktuellt,
- beräkna kostnaderna för att hyra fängelseplatser utomlands och hur de förhåller sig till kostnaderna för att verkställa ett fängelsestraff i Sverige,
- analysera hur Kriminalvårdens verksamhet nationellt påverkas av en förhyrning utomlands, och
- ta ställning i övriga frågor som identifieras och aktualiseras under det pågående arbetet.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska i enlighet med vad som framgår av kommittéförordningen (1998:1474) bedöma förslagets konsekvenser för staten, kommuner och regioner samt för enskilda. Om förslagen kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras. De samhällsekonomiska konsekvenserna av utredarens förslag ska redovisas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska bedriva arbetet i nära samarbete med Kriminalvården.

Utredaren ska även vid behov samråda med andra relevanta myndigheter.

Utredaren ska under arbetets gång beakta de erfarenheter som gjorts i bl.a. Norge och Danmark i samband med dessa länders arbete med förhyrning av anstaltsplatser utomlands.

Utredaren ska under utredningens gång ha en nära dialog med Regeringskansliet (Justitiedepartementet). Uppdraget ska redovisas senast den 16 december 2024.